

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΑΛΚΗΣΤΗΣ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

N. Π. Ανδριώτης.

(...) Ο μύθος αυτός αποτελεί την υπόθεση και ενός νεώτερου ακριτικού τραγουδιού του Πόντου. Φυσικά δε μπορεί να φανταστεί κανένας ότι ο άγνωστος λαϊκός ποιητής είχε υπ' όψη του το κείμενο της *Άλκηστης* του Ευριπίδη και δανείστηκε απ' αυτό την υπόθεση. Ούτε είναι βέβαιο όμως ότι ο μύθος είχε ολότελα χαθεί και ξαναπλάστηκε στη λαϊκή ποίηση απ' το μηδέν.[...]

Να και η υπόθεση του νεώτερου τραγουδιού:

Ο ακριτικός ήρωας Γιάννης ο μονογενής ετοιμάζεται να κάνει τους γάμους του. Ο Χάρος όμως σταματά στο κατώφλι του. Ο Γιάννης, όπως όλοι σχεδόν οι ήρωες των ακριτικών επών που δεν δέχονται ούτε στο Χάρο μπροστά να φανούν άνανδροι, του προτείνει να παλέψουν στο «χάλκινο αλώνι» κι αν νικήσει να γλυτώσει από τον θάνατο. Ο Χάρος όμως του απαντά πως εκείνος που τον έστειλε δεν τούπε να πάει να παλέψει αλλά να του πάει αμέσως την ψυχή του. Τον παρακαλεί τότε να τον αφήσει να κάνει τουλάχιστο τους γάμους του, κι ο Χάρος που φαίνεται ότι λύγισε μπροστά στην παράκλησή του αυτή, γυρίζει στον Θεό και τον παρακαλεί να του χαρίσει λίγο καιρό. Ο Θεός τον στέλνει τότε να πει στους γονείς του μελλοθανάτου ότι πρόκειται να ζήσουν ακόμα τριακόσα χρόνια κι αν δέλουν ας δώσουν τα μισά στο μονάκριβο παιδί τους να κάνει τους γάμους του:

Αιτέ άμε πε τον κύριν άτ' θά ζή τρακόσια χρόνεα, άς δι' άτόναν τά έμσά κι άς πάγη στεφανώνη.

Μα ο πατέρας του, πιο άκαρδος απ' τον πατέρα του Άδμητου, μολονότι δεν πρόκειται να πεθάνει για να σώσει το γιο του αλλά απλώς να του παραχωρήσει ένα μέρος απ' την τόσο, ατέλειωτη ζωή του, αρνείται να το κάμει, και όταν ο γιος του τον παρακαλεί:

Κέρδα μ' αφέντη, κέρδα με, ο Χάρος μή κερδαίν'με, του απαντά πως ούτε μια μέρα δεν είναι διατεθειμένος να του χαρίσει:

Γώ άς' τά χρόνεα μ' τά καλά ημέραν 'κί χαρίζω.

Ύστερα απ' την απάντηση αυτήν ο μελλοθάνατος πάει στη γριά μητέρα του ελπίζοντας ότι εκείνη τουλάχιστο δάχει τη γενναιότητα να θυσιάσει λίγα χρόνια της για τη ζωή του παιδιού της. Μα κι εκείνη του απαντά πως από τη ζωή της δε χαρίζει ούτε ένα «τριχάρν».

Γώ άς' τά χρόνεα μ' τά καλά, τριχάριν 'κι χαρίζω.

Ο Χάρος φέρνει την απάντησή τους στον Θεό κι' εκείνος τον στέλνει τότε στην αρραβωνιαστικιά του μελλοθανάτου να της πει ότι θα ζήσει ακόμα σαράντα χρόνια κι' αν θέλει ας δώσει τα μισά του καλού της:

«Άμε και 'πέ την κάλην άτ', θά ζή σεράντα χρόνεα, άς δι άτόναν τά έμσά κι άς πάγη στεφανούται. Η αρραβωνιαστικιά του δέχεται με προθυμία και του χαρίζει τα μισά και τα καλύτερα, κι έτσι λήγει η υπόθεση.

Το νεοελληνικό αυτό τραγούδι σώθηκε σε ποικίλες παραλλαγές με λεπτομερειακές διαφορές αναμεταξύ τους. Σε μερικές απ' αυτές εκείνος που ανεβοκατεβαίνει στο Θεό για να επιτύχει τη μεταβίβαση της ζωής είναι ο Άγιος Γιώργης ή η Παναγιά κι όχι ο Χάρος, που ήταν δύσκολο να είναι τόσο καλόβουλος. Αλλού παρουσιάζονται και τ' αδέρφια, που αρνούνται κι αυτά να χαρίσουν χρόνια απ' τη ζωή τους για τον αδελφό τους. Όλες όμως οι παραλλαγές καταλήγουν στο ίδιο: την ήττα του μητρικού και αδελφικού φίλτρου μπροστά στο συζυγικό.

Ν. Π. Ανδριώτης, «Ο Μύθος της Άλκηστης στη δημοτική ποίηση του Πόντου»,

Ημερολόγιον της Μεγάλης Ελλάδος 1930, σ. 452-457.

Επαναδημοσίευση στο Αντιχάρισμα στον καθηγητή Ν. Π. Ανδριώτη,

Θεσσαλονίκη 1976, σ. 433-436.